

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/okupacja-sowiecka/93518,Powstanie-PKWN.html>

Ze zbiorów BN

ARTYKUŁ

Powstanie PKWN

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: BOŻENA WITOWICZ 21.07.2022

Lipiec 1944 r. przyniósł ze strony Sowietów kolejne kroki na rzecz uzurpacji władzy w Polsce. Do najważniejszych z nich należy niewątpliwie powołanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Twór ten dał początek powojennej sowietyzacji Polski.

Od chwili, gdy sytuacja na froncie wschodnim II wojny światowej zaczęła się zmieniać – wojska niemieckie ponosiły coraz większe porażki i wycofywały się przed nacierającą na Zachód Armią Czerwoną, ta zaś przekroczyła granice RP z 1939 r. – zarówno w kręgach Rządu RP na Uchodźstwie, jak i wśród polskich komunistów w ZSRS, zdawano sobie sprawę, że ważą się powojenne losy Polski. W tle trwającej wojny toczyła się bowiem zacięta walka polityczna o przyszły kształt państwa, zarówno terytorialny, jak i ustrojowy.

Dotychczasowa agresywna polityka Stalina wobec Polski dawała podstawy do obaw, że wykorzysta on przekroczenie przez Armię Czerwoną granic RP do zainstalowania w Polsce podporządkowanego sobie rządu. I faktycznie, w ZSRS trwały takie przygotowania.

**Wydana przez polskie środowiska
niepodległościowe i legalistyczne
ulotka informująca o zgubnych
dla Polski skutkach siłowej
zmiany przez sowietów Traktatu
Ryskiego i narzucenia Polsce jej
wschodniej granicy na linii
Curzona. Z zasobu IPN**

Teatr marionetek

18 lipca 1944 r. na spotkaniu w Moskwie przedstawiciele Związku Patriotów Polskich (ZPP; ruchu politycznego komunistów polskich w ZSRS utworzonego przez Wandę Wasilewską) i Krajowej Rady Narodowej (KRN; samozwańczego parlamentu utworzonego na bazie PPR, uznającego się za „faktyczną reprezentację polityczną narodu polskiego, upoważnioną do występowania w imieniu narodu i kierowania jego losami do czasu wyzwolenia Polski spod okupacji” pod przewodnictwem Bolesława Bieruta) zapadła decyzja o

przekazaniu KRN przez ZPP swoich struktur organizacyjnych i utworzeniu Delegatury KRN dla Terenów Wyzwolonych.

Trzy dni później, 21 lipca 1944 r., także w Moskwie, Delegaturę przekształcono w Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) – uzurpatorski, sterowany z ZSRS rząd polskich komunistów, powstały w opozycji do legalnych: Rządu Polskiego na Uchodźstwie i Delegatury Rządu na Kraj. Nadana komitetowi nazwa sugerowała, że jest to organ samostanowienia Polaków, wyzwolenia narodu polskiego. Na czele PKWN stanął Edward Osóbka-Morawski, wiceprzewodniczącymi zostali Wanda Wasilewska i Andrzej Witos, resort obrony objął Michał Rola-Żymierski, a resort bezpieczeństwa publicznego Stanisław Radkiewicz.

Skład Polskiego Komitetu

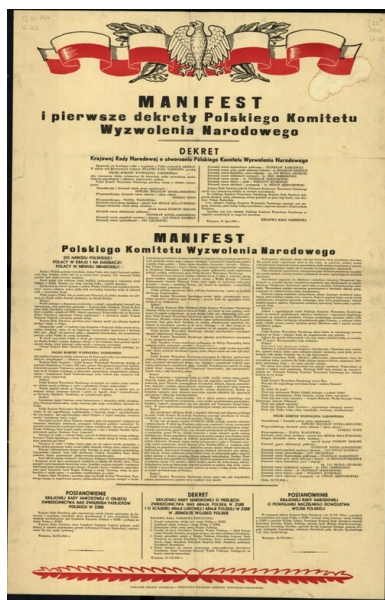
**Wyzwolenia Narodowego. Afisz
Wydawnictwa Resortu Informacji
i Propagandy PKWN z 1944 r. Ze
zbiorów BN - polona.pl**

22 lipca 1944 r. radio moskiewskie wraz z komunikatem o powstaniu PKWN ogłosiło „Manifest PKWN do narodu polskiego”. Wzywał on Polaków do współpracy z Armią Czerwoną

„(...) do walki o wolność Polski, o powrót do Matki-Ojczyzny starego polskiego Pomorza i Śląska Opolskiego,

o Prusy Wschodnie, o szeroki dostęp do morza, o polskie słupy graniczne nad Odrą!”.

W świetle przyszłości Polski o wiele ważniejsze było jednak nie to, co manifest poruszał, a to, co pomijał.

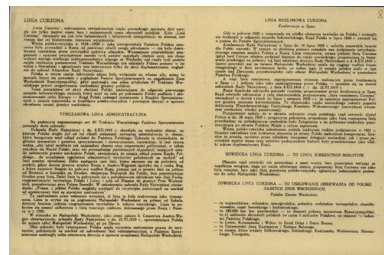
**Manifest i pierwsze dekrety
Polskiego Komitetu Wyzwolenia
Narodowego. Afisz Wydawnictwa
Resortu Informacji i Propagandy
PKWN z 1944 r. Ze zbiorów BN -
polona.pl**

Wydzwięk ogólny manifestu kierował uwagę ku zyskom terytorialnym, które miały zostać osiągnięte kosztem Niemiec, jednak nie było w nim ani słowa o restytucji wschodnich granic Polski w kształcie z traktatu ryskiego. Zwiastunem, że ich ostateczny zarys będzie inny, było to stwierdzenie manifestu:

„Granica wschodnia (...) powinna być uregulowana zgodnie z zasadą: ziemie polskie – Polsce, ziemie ukraińskie, białoruskie i litewskie – Radzieckiej Ukrainie, Białorusi i Litwie”.

Manifest dawał więc do zrozumienia, że nowe granice Polski będą ustalone na zasadzie etnicznej, a nie wcześniejszej przynależności państwowej; nie wspominał też o niepodległości Polski.

Już od samego początku działalności PKWN ujawniła się jego skrajnie antypolska, niepatriotyczna istota, tj. reprezentowania interesów Sowietów w Polsce i podporządkowania im podejmowanych decyzji. 26 lipca 1944 r. przedstawiciele PKWN podpisali z rządem sowieckim umowę, która oddawała decyzyjność w strefie działań wojennych na terytorium Polski naczelnemu wodzowi wojsk sowieckich (Józefowi Stalinowi).

**Deklaracja rządu Związku
Sowieckiego po przekroczeniu
rzeki Bug przez Armię Czerwoną.
Z zasobu IPN**

**Ulotka polskich środowisk
niepodległościowych opisująca
prawdę o linii Curzona jako
przywróceniu zbrodniczych
ustaleń Hitlera i Stalina z 1939 r.
względem Polski. Z zasobu IPN**

Legalizacja rozbioru

27 lipca 1944 r. przedstawiciele PKWN podpisali w Moskwie tajne porozumienie, w którym ustalili wschodnią granicę RP na linii Curzona i rzekli się w imieniu Polski Kresów Wschodnich na rzecz ZSRS, który tym samym dokonał zaboru znacznej części przedwojennego terytorium RP. I choć nie były to ani akty negocjowane, ani też PKWN nie miał legitymacji do ich zawarcia, spowodowały doniosłe skutki międzynarodowe.

27 lipca 1944 r. przedstawiciele PKWN
podpisali w Moskwie tajne porozumienie, w
rzekli się Kresów Wschodnich na rzecz ZSRS,

który tym samym dokonał zaboru znacznej części przedwojennego terytorium RP. I choć nie były to ani akty negocjowane, ani też PKWN nie miał legitymacji do ich zawarcia, spowodowały doniosłe skutki międzynarodowe.

Od 1 sierpnia 1944 r. siedzibą PKWN był Lublin, stąd potoczne określenie PKWN jako Komitetu Lubelskiego. Lublin był pierwszym dużym polskim miastem na zachód od linii Curzona, stanowił centrum polityczno-gospodarcze regionu i jako taki uformował się w przyczółek, z którego następowało dalsze rozszerzanie przez ZSRS swoich wpływów politycznych w Polsce w miarę posuwania się wojsk sowieckich na zachód. Na przełomie 1944 i 1945 roku PKWN ogłosił się Rządem Tymczasowym RP.

Legalizacji decyzji PKWN w myśl życzeń Stalina dokonano na konferencji jałtańskiej w lutym 1945 r., na której oficjalnie ustalono, że wschodnia granica Polski ma przebiegać wzdłuż linii Curzona. Utworzony na bazie Rządu Tymczasowego RP z włączeniem polskich środowisk politycznych z uchodźstwa Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej został uznany (do czasu wyborów) za jedyny legalny rząd Polski z jednoczesnym cofnięciem przez aliantów uznania dyplomatycznego dla Rządu RP w Londynie. Na konferencji poczdamskiej w czerwcu 1945 r. zatwierdzone zostały polskie granice zachodnie.

50
DEKRET POLNICKO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO
z dnia 30 października 1944 r.
w sprawie Państwa.
Ni podlega tymże Krajowi (Republika) w dniu 15 sierpnia 1944 r. o tymczasowym rządzie w sprawie...
Art. 1. Kto...
Art. 2. Kto...
Art. 3. Kto...
Art. 4. (1) Kto w czasie wojny...
Art. 5. Kto...
Art. 6. Kto...
Art. 7. Kto...
Art. 8. Kto...
Art. 9. Kto...
Art. 10. Kto...
Art. 11. Kto...
Art. 12. Kto...
Art. 13. Kto...
Art. 14. Kto...
Art. 15. O...
Art. 16. (1) Do...
Art. 17. Wykonalny...
Art. 18. Do...
Art. 19. Kto...
Art. 20. Kto...

Opublikowany w tzw. Dzienniku
Ustaw ówczesnej tzw.
Rzeczpospolitej Polskiej dekret
Polskiego Komitetu Wyzwolenia
Narodowego z 30 października
1944 r. o ochronie Państwa (s. 1),
jeden z szeregu tzw. aktów

50
Dziennik Ustaw Nr 35
— 58 —
Art. 1. Do...
Art. 2. Kto...
Art. 3. Kto...
Art. 4. (1) Kto w czasie wojny...
Art. 5. Kto...
Art. 6. Kto...
Art. 7. Kto...
Art. 8. Kto...
Art. 9. Kto...
Art. 10. Kto...
Art. 11. Kto...
Art. 12. Kto...
Art. 13. Kto...
Art. 14. Kto...
Art. 15. O...
Art. 16. (1) Do...
Art. 17. Wykonalny...
Art. 18. Do...
Art. 19. Kto...
Art. 20. Kto...

Opublikowany w tzw. Dzienniku
Ustaw ówczesnej tzw.
Rzeczpospolitej Polskiej dekret
Polskiego Komitetu Wyzwolenia

prawnych służących zbrodniczej okupacji sowieckiej - przewidywał możliwość orzeczenia kary śmierci w każdym z wymienionych w tym dekrete przypadków

Narodowego z 30 października 1944 r. o ochronie Państwa (s. 2), jeden z szeregu tzw. aktów prawnych służących zbrodniczej okupacji sowieckiej - przewidywał możliwość orzeczenia kary śmierci w każdym z wymienionych w tym dekrete przypadków

PKWN w krótkim okresie swojego istnienia wydał szereg dekretów, które ukształtowały powojenny system polityczno-gospodarczy kraju. Wprowadzono nimi m.in. reformę rolną, odbierając właścicielom duże majątki ziemskie „bezwłocznie, bez wynagrodzenia, w całości”, dokonano nacjonalizacji prywatnych lasów, ustalono obowiązkowe dostawy dla państwa zbóż, mięsa, mleka i innych płodów rolnych. W dekretach dokonano też delegalizacji „tajnych organizacji wojskowych” doprowadzając do represjonowania żołnierzy Armii Krajowej i innych formacji niepodległościowych działających w konspiracji, przeprowadzono reformę władz administracyjnych i sądowych. Na straży przestrzegania dekretów ustanowiono Resort Bezpieczeństwa Publicznego utworzony na wzór sowieckich organów bezpieczeństwa i początkowo obsadzony przez kadry NKWD. Powstające równolegle instytucje cenzury i państwowej propagandy miały zagłuszyć protesty na tle realizowanych dekretów.

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ